

SUMP

Kestävän kaupunkiseudun liikennejärjestelmän
suunnittelu ja toteutus

TEEMAKORTTI

Osallisuus- ja vuorovaikutus- menetelmät

19.3.2026

TRAFICOM
Liikenne- ja viestintävirasto

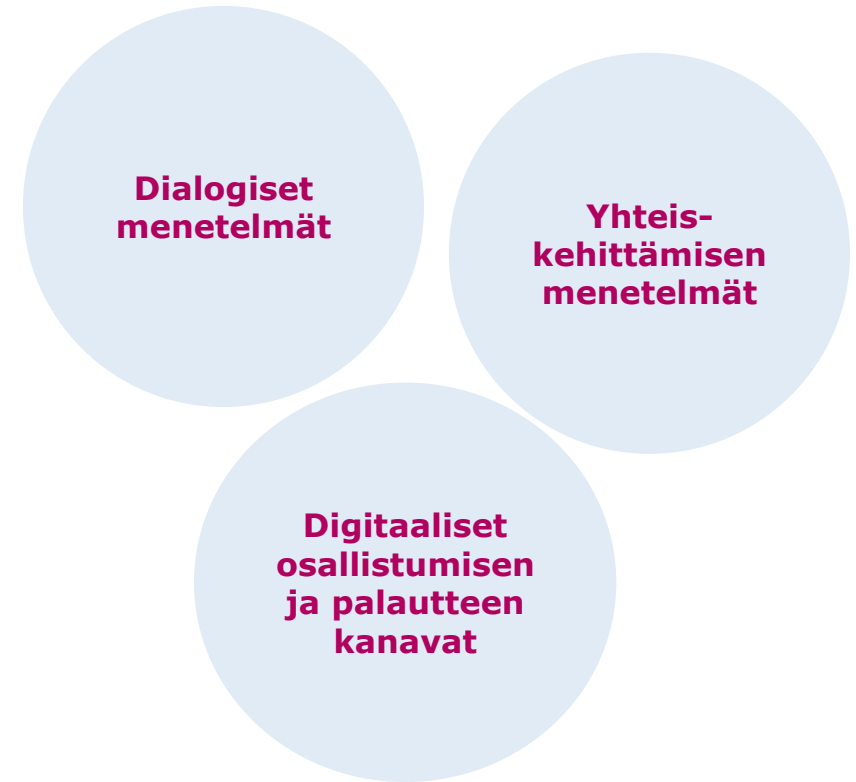

Euroopan unionin
rahoittama

Kortin sisältö

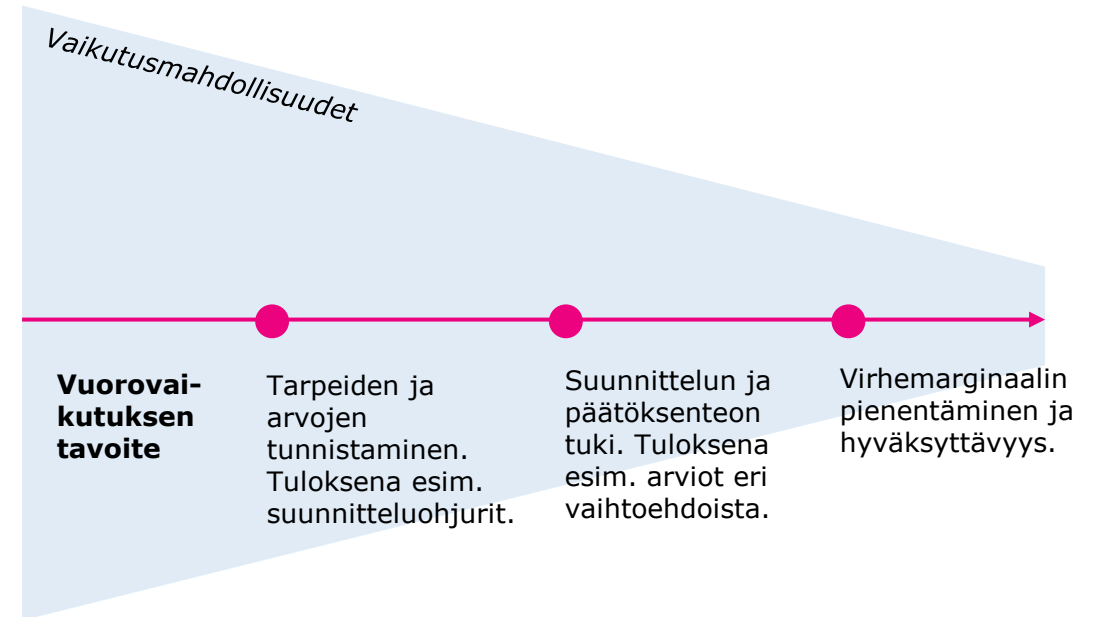
- ▶ Kortti esittelee kaupunkiseutujen liikennejärjestelmäsuunnitteluun soveltuvia menetelmiä **kansalaisten ja sidosryhmien** osallistamiseen ja vuorovaikutukseen. Sidosryhmiä ovat esimerkiksi asukkaat, järjestöt, yritykset, palveluntuottajat, erityisryhmät (nuoret, ikääntyneet, liikkumisesteiset), sekä seudulliset toimijat yli kuntarajojen.
- ▶ Menetelmät on jaettu kolmeen pääkategoriaan;
 - ▶ **dialogiset menetelmät** - menetelmät, joissa painopiste on keskustelussa, näkökulmien ymmärtämisessä ja yhteisen tilannekuvan rakentamisessa.
 - ▶ **yhteiskehittämisen menetelmät** - menetelmät, jotka tuottavat sisältöä, vaihtoehtoja tai ratkaisuja yhdessä osallistujien kanssa.
 - ▶ **digitaaliset osallistumisen ja palautteen kanavat** - menetelmät, joissa osallistuminen tapahtuu verkossa omatahtisesti, joko rajatussa aikaikkunassa tai jatkuvana palautemahdollisuutena.
- ▶ Kustakin menetelmäkategoriasta on esitelty kolme menetelmäesimerkkiä ja arvio niiden vaikuttavuudesta ja työläydestä. Menetelmiä voidaan ja usein yhdistelläänkin tarpeen ja tilanteen mukaan.
- ▶ Lopuksi on listattu lisälukemistoa osallistamisen ja vuorovaikutuksen tueksi. Vuorovaikutusmenetelmiä ja -prosesseja hyödynnetään maankäytön suunnittelun yhteydessä ja näitä oppeja kannatta hyödyntää. Kaavoitusprosesseissa on usein vuorovaikutusvastaava. Seudut voivat tehdä vuorovaikutuksen itse tai tilata sen ulkopuolelta menetelmien ammattilaisilta.

Varhaisen vuorovaikutuksen periaate

- ▶ Kestävän kaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnittelu on vuorovaikutusta ja osallistamista painottava tapa toimia ja kehittää kaupunkiseutua. Tavoitteena on, että suunnitteluprosessissa otetaan laajemmin huomioon erilaisten asukas- ja sidosryhmien näkemykset ja tarpeet.
- ▶ Vuorovaikutukseen ja osallistamiseen pätee varhaisen vuorovaikutuksen periaate, jonka mukaan:

Vaikutusmahdollisuudet ovat korkeimmillaan projektin alkuvaiheessa, kun sidosryhmät otetaan mukaan ennen suunnitteluratkaisujen lukkiutumista. Lisäksi muutosten kustannukset kasvavat jyrkästi, mitä pidemmälle projekti etenee. Yhdessä nämä korostavat **strategista arvoa varhaiselle dialogille, yhteissuunnittelulle ja sidosryhmien näkökulmien keräämiselle.**

Menetelmien pisteytys

Osallistamisessa ja vuorovaikutuksessa käytettävien menetelmien vaikuttavuutta voidaan pyrkiä myös arvioimaan. Kortin menetelmäesimerkeissä on esitetty pisteytetyt arvot menetelmien **vaikuttavuudesta** ja **työläydestä**. Pisteytys on luotu tekoälyavusteisesti.

Pisteytystä voi käyttää suuntaa-antavana tukena menetelmien valinnassa. Vuorovaikutuksen ajoituksella ja kytkeytymisellä suunnitteluprosessiin on kuitenkin suurin vaikutus vaikuttavuuteen. Työläys puolestaan vaihtelee toteutustavan ja osallistujamäärän perusteella.

Vaikuttavuus

Vaikuttavuus tarkoittaa a) menetelmällä saadun **tiedon laatua ja sen vaikutusmahdollisuuksia suunnitteluun ja päätöksiin**, sekä b) **vuorovaikutuksen kykyä parantaa luottamusta ja kuulluksi tulemistä** (osallistumiskokemus).

Arvioitu asteikolla 1–5, jossa:

1 = vähäinen vaikutus - *Vaikutusmahdollisuus*: tuottaa lähinnä yleisiä huomioita; ei juuri muuta suunnanvalintoja tai jalostu linjauksiksi. *Osallistumiskokemus*: osallistujat eivät välttämättä koe tulleen kuulluiksi; luottamus tai ymmärrys ei juuri lisääntynyt.

3 = kohtalainen vaikutus - *Vaikutusmahdollisuus*: tuottaa käyttökelpoista lisätietoa ja uusia näkökulmia; vaikuttaa joihinkin priorisointeihin tai tarkennuksiin, mutta ei laaja-alaisesti. *Osallistumiskokemus*: suurin osa kokee prosessin hyödylliseksi ja läpinäkyväksi; ymmärrys lisääntyy ja sitoutuminen vahvistuu jonkin verran.

5 = merkittävä vaikutus - *Vaikutusmahdollisuus*: Tuottaa hyvin perusteltua, päätöksentekoon suoraan kytkeytyvää tietoa; ohjaa selvästi tavoitteita, priorisointeja tai resursointia. *Osallistumiskokemus*: osallistujat kokevat tulleen aidosti kuulluiksi; luottamus ja yhteinen tilannekuva vahvistuvat selvästi, mikä tukee hyväksyttävyyttä ja toimeenpanoa.

Työläys

Työläys kuvaa sitä, **kuinka paljon aikaa, resursseja ja valmistelutyötä menetelmän toteuttaminen vaatii**. Arviointi huomioi mm. suunnittelun, toteutuksen, fasilitoinnin, analysoinnin sekä mahdollisen viestinnän ja jälkityön.

Arvioidaan asteikolla 1–5, jossa

1 = vähäinen työläys - Nopea toteuttaa; kevyt valmistelu ja analyysi; pieni resurssitarve.

3 = kohtalainen työläys - Edellyttää selkeää valmistelua, useampia vaiheita ja jonkin verran analyysiä sekä koordinoitua resurssitarvetta.

5 = erittäin suuri työläys - Monivaiheinen prosessi, vaatii laajaa fasilitointia, osallistujien hankintaa ja merkittävää analyysiä; useiden toimijoiden koordinoitua ja mittava resurssitarve.

Dialogiset menetelmät

Menetelmät, joissa painopiste on keskustelussa, näkökulmien ymmärtämisessä ja yhteisen tilannekuvan rakentamisessa.

- ▶ Dialogiset menetelmät rakentuvat kuuntelemiselle ja yhteisen ymmärryksen muodostamiselle. Dialogiset menetelmät sopivat hyvin eri näkökulmien ja moniäänisyyden esiin tuomiseen ja yhteisen ymmärryksen ja luottamuksen lisäämiseen.
- ▶ Dialogia ohjataan yhteisellä teemalla, kysymyksillä tai rajatulla aiheella. Dialogeja voidaan järjestää yksittäin tai sarjana. Sarjana toteutettavat dialogit vaativat sitouttamista ja enemmän suunnitelmallisuutta.
- ▶ Tuloksena syntyy uutta ymmärrystä, aitoa vuorovaikutusta ja moniäänisyyttä. Menetelmät tuottaa laadullista aineistoa, jonka jäsentäminen vaatii aikaa. Ajoitus ja kytkentä meneillään olevaan prosessiin on oleellista.
- ▶ **Soveltuvuus sidosryhmille ja kansalaisille:** Hyvin soveltuvia laajalle joukolle: asukkaat, järjestöt, yritykset, palveluntuottajat, erityisryhmät (nuoret, ikääntyneet, liikkumisesteiset), myös seudulliset toimijat yli kuntarajojen.

+ Lisää ymmärrystä erilaisista tarpeista ja pinnan alla olevista asioista, sillä keskustelussa on mahdollista esittää perusteluita ja kysymyksiä.

+ Fokusoitu ja fasilitoitu keskustelu rakentaa yhteistä ymmärrystä ja luottamusta.

+ Eri sidosryhmiä tasavertaistava.

+ Osallistujilla on mahdollisuus oppia muiden näkökulmista.

+ Nostaa esiin kokemustietoa ja hiljaisia signaaleja, joita tilastot tai kyselyt eivät tavoita.

+ Auttaa tunnistamaan ristiriitoja varhain ja rakentaa tilannekuvaa.

+ Tukee hyväksyttävyyttä ja läpinäkyvyyttä.

Mahdollisuuksia

- Eri sidosryhmät voidaan tuoda yhteiseen dialogiin, jolloin on tärkeää ohjata keskustelemaan ilman ammattitermejä.

- Rajattu osallistujajoukko rajaa ymmärryksen kasvamisen niihin henkilöihin, jotka osallistuvat keskusteluun.
- Tasavertaista osallistumista voivat rajoittaa yksilölliset tekijät kuten uskomukset ja vuorovaikutustaidot.
- Vaikuttavuus riippuu vahvasti fasilitoinnista ja jatkokäsittelystä.

Sudenkuoppia

- Liian avoin tai epäselvä kysymyksenasettelu, jolloin keskustelu hajautuu.
- Liian kapeasti kutsuttu osallistujakokoonpano.
- Muutaman äänekkään viemä runsas tila keskustelussa, jolloin osa turhautuu. Edellyttää tiukkaa fasilitointia ja myös hiljaisten osallistamista.
- Tulosten heikko kytkentä jatkoprosessiin, mikä turhauttaa osallistujat.

Dialogiset menetelmät

Esimerkkejä menetelmistä

Kansalaispaneeli

Kansalaispaneeli on satunnaisotannalla koottu ryhmä, joka perehtyy huolellisesti käsiteltävään aiheeseen ja tuottaa perusteltuja, tietopohjaisia suosituksia strategisten linjausten tueksi.

Paneeli soveltuu laajoihin ja merkittäviin kysymyksiin, kuten liikkumisen prioriteetteihin ja reunaehtoihin.

Menetelmä vahvistaa suunnitelmien hyväksyttävyyttä ja tuottaa päätöksentekoa varten korkealaatuista, harkittua kansalaisnäkemystä.

Lisätietoa: [Sitran puntaroivan kansalaispaneelin työkalupakki](#)

[Asukaspaneeli tukemaan Helsingin seudun liikennejärjestelmän kehitystä](#) (HSL)

Vaikutavuus: 5

Työläys: 5

Sidosryhmäkeskustelu (esim. Erätauko-keskustelu)

Sidosryhmäkeskustelut ovat strukturoituja ja tasavertaisia dialogeja, joissa eri osallistujaryhmät voivat tuoda esiin kokemustietoa, tarpeita ja näkemyksiä.

Menetelmä toimii hyvin, kun halutaan tavoittaa erilaisia arjen näkökulmia. Turvallinen ja ohjattu keskustelu mahdollistaa erilaisten äänten kuulumisen ja rakentaa yhteistä ymmärrystä.

Lisätietoa: [Erätauko – menetelmä ja ohjeistus](#)

Vaikutavuus: 3

Työläys: 3

Asukaskävelyt / osallistuminen sidosryhmän arkiympäristöön

Asukaskävelyt ja paikkasidonnaiset kierrokset ovat osallistavia menetelmiä, joissa kansalaiset ja sidosryhmät kulkevat tärkeillä reiteillä, solmukohdissa ja ongelma-alueilla nostaen esiin kehittämiskohteita ja arjen esteitä paikan päällä. Soveltuu erityisesti täydentämään ymmärrystä ongelma- tai solmukohdista. Konkretia mahdollistaa arjen havaintojen sanoittamisen.

Havainnot dokumentoidaan esimerkiksi kuvien, kommenttien tai karttamerkintöjen avulla, mikä tekee tiedosta helposti hyödynnettävää suunnittelussa.

Vaikutavuus: 3

Työläys: 2

Yhteiskehittämisen menetelmät

Menetelmät, jotka tuottavat sisältöä, vaihtoehtoja tai ratkaisuja yhdessä osallistujien kanssa.

- ▶ Yhteiskehittämisessä tuotetaan ideoita, vaihtoehtoja, periaatteita ja prioriteetteja yhdessä. Yhteiskehittäminen perustuu moninäkökulmaiseen strukturoituun työskentelyyn.
- ▶ Yhteiskehittäminen toteutetaan useimmiten työpajatyöskentelynä. Työpajat vaativat selkeän tavoitteen, rakenteen ja yhdenvertaisen fasilitoinnin. Tavoitteena voi olla konkreettiset tulokset tai yhteisymmärryksen lisääminen osapuolien välille.
- ▶ Yhteiskehittämiseen voidaan hyödyntää esimerkiksi palvelumuotoilun lähestymistapaa. Käsiteltävien asioiden havainnollistaminen ja ”käsillä työskentely” esimerkiksi post-it lapuilla auttavat yhteiskehittämisessä osallistujia pääsemään käsiksi aiheisiin.
- ▶ Tuloksena syntyy mm. uutta tietoa ja havaintoja, vaihtoehtoisia ideoita tai ehdotuksia, prioriteetteja tai valintoja.
- ▶ **Soveltuvuus sidosryhmille ja kansalaisille:** Yhteiskehittäminen soveltuu, kun osallistujilla on erilaiset lähtötiedot mutta yhteinen tarve vaikuttaa linjauksiin. Eri tavoin esteellisten osallistujien tarpeet tulee huomioida menetelmiä valittaessa.

- + Tehokas ajankäyttö; lyhyessä ajassa on mahdollista saada paljon aikaan.
- + ”Käsillä työskentely” on helposti lähestyttävä tapa, joka sopii useimmille.
- + Vahvistaa yhteistä suuntaa ja tuottaa uutta.
- + Valmiita menetelmiä on lukuisia ja niistä voidaan valita aiheeseen ja osallistujille sopivimmat tarpeen mukaan.

Mahdollisuudet

- Havainnollistaminen mahdollistaa osallistumisen abstraktien asioiden käsittelyyn.
- Läsä- ja/tai etänä osallistuminen on mahdollista. Hybridityöpaja vaatii kuitenkin käytännössä periaatteessa kahden simultaanisen työpajan järjestämisen.

- Työskentelykieli ja menetelmät saattaa rajata pois osallistujia.
- Vaatii hyvää fasilitointia, jotta pysytään oikealla tasolla (ei rönsyillä).
- Tulosten laatu riippuu aineistosta (taustatieto, kriteerit, havainnollistukset).

Sudenkuoppia

- Epäselvä tavoite voi jättää osallistujia saapumatta. Jokaisen osallistujan tulisi ymmärtää miksi hänet on kutsuttu mukaan.
- Liian lyhyt aika tai vajaat kirjaukset voi jättää perustelut ohueksi.
- Ei sovellu tilanteisiin, joissa osallistujien primääri tarve on purkaa huolia eikä hakea ratkaisuja.
- Tulosten purkuun tulee varata aika/resurssit.

Yhteiskehittämisen menetelmät

Esimerkkejä menetelmistä

Tulevaisuustyöpaja

Tulevaisuustyöpaja on skenaariotyöskentelyä kevyempi ja osallistujille helposti lähestyttävä menetelmä, jossa tulevaisuutta tarkastellaan tarinallistamalla tai kokemuksellistamalla esimerkiksi "aikamatkana" muuttuneeseen arjen toimintaympäristöön.

Osallistajat pohtivat arjen liikkumisen muutoksia ja tarpeita lyhyellä ja pitkällä aikavälillä (esim. liikkumismuodot, etätyö, palvelujen sijainti, matka-aikojen merkitys).

Menetelmä tuottaa laadullista ja kokemuksellista tulevaisuustietoa, joka syventää ymmärrystä arjen kipupisteistä ja siitä, miten strategiset valinnat vaikuttavat eri käyttäjäryhmiin.

Vaikuttavuus: 4

Työläys: 4

Arvottamismenetelmät (pisteitys ja priorisointi)

Arvottamismenetelmät ovat selkeä keino vertailla vaihtoehtoja osallistujien näkökulmasta. Eri toimenpiteet tai skenaariot pisteytetään yhteisin kriteerein (esim. vaikuttavuus, kustannus, yhdenvertaisuus, ilmastovaikutukset), ja osallistujia pyydetään tarkentamaan valintojaan sanallisin perusteluin.

Menetelmä auttaa tunnistamaan, mitkä ratkaisut koetaan tärkeimmiksi ja millä perusteilla, tuottaen läpinäkyvän ja osallistujalähtöisen priorisointilistan strategisen päätöksenteon tueksi.

Vaikuttavuus: 4

Työläys: 3

Yhteisötapaamiset (jatkuvan kehittämisen foorumi)

Yhteisötapaamiset muodostavat toistuvan foorumin, jossa kansalaiset ja sidosryhmät voivat seurata tilannekuvaa, arvioida toimenpiteiden etenemistä ja tuottaa iteratiivisesti palautetta ja suosituksia.

Yhteisötapaamiset rakentavat luottamusta ja pysyvää yhteistyötä. Säännöllisyys (esim. 2–4 kertaa vuodessa) vahvistaa jatkuvuutta ja oppimista, ja tarjoaa rakenteen pitkäjänteiselle vuorovaikutukselle strategisen liikennejärjestelmätyön aikana.

Osallistujamäärä on rajattu ja työskentely vaatii sitoutumista pitkäksi aikaa. Tapaamisten valmistelut ja tilaisuuksien purku voidaan kuitenkin pitää kevyenä, sillä menetelmä perustuu meneillään olevan vaiheen työstämiseen tai kommentointiin.

Vaikuttavuus: 4

Työläys: 4

Digitaaliset osallistumisen ja palautteen kanavat

Menetelmät, joissa osallistuminen tapahtuu verkossa omatahtisesti, joko rajatussa aikaikkunassa tai jatkuvana palautemahdollisuutena.

- ▶ Digitaaliset menetelmät (mobiili/verkko) tarjoavat skaalautuvan ja aikaan sitoutumattoman tavan osallistumiseen.
- ▶ Digitaalisia menetelmiä ovat esimerkiksi kyselyt ja alustat, jotka ovat käytössä määrätyn ajanjakson ajan. Ne ovat tehokkaita, kun teema on rajattu ja kysymykset ovat selkeitä. Myös kuntien olemassa olevien palautekanavien kautta tullutta tietoa voidaan hyödyntää.
- ▶ Tuottaa aineistoa, joka voidaan yhdistää paikkatietoon ja analytiikkaan. Laadukkaan aineiston saamisessa avainasemassa on eri ryhmien löytäminen kyselyyn tai alustalle ja vastaamiseen motivoituminen.
- ▶ **Soveltuvuus sidosryhmille ja kansalaisille:** Erityisen toimivia, kun halutaan tavoittaa laaja joukko tai kun kohderyhmät ovat maantieteellisesti hajautuneita. Digitaalinen eriarvoisuus on huomioitava - digitaaliset menetelmät sekä yhdenvertaistaa että eriarvoistaa eri osallistujaryhmiä. Nuoremmat ikäpolvet ovat tottuneempia digitaalisten kanavien hyödyntämisessä. Iäkkäämpi väestö saattaa puolestaan kokea menetelmät poissulkevinä eikä kaikilla olekaan mahdollista osallistua. Toisaalta digitaaliset kanavat mahdollistavat eri kieliryhmien osallistumisen käännössovellusten avulla, mikä tekee menetelmistä tälle väestöryhmälle inklusiivisempia.

+ Saavutettava (ei sidoksissa aikaan ja paikkaan)

+ Skaalautuva, tiedon kerääminen laajalta tai hajaantuneelta joukolta

+ Helppokäyttöisyys

+ Nopea ja tehokas tapa kerätä ja käsitellä suurta määrää vastauksia

+ Tuottaa helposti visualisoitavaa ja raportoitavaa aineistoa

+ Inklusiivinen nuorille ja eri kulttuuri- ja kieliryhmille

Mahdollisuudet

- Mahdollisuus kerätä paikkaspesifiä tietoa
- Mahdollisuus keskustelualustoihin

- Yksisuuntaista, ei lisää ymmärrystä tai rakenna luottamusta eri ryhmien välillä.
- Voi korostaa aktiivisten vastaajien ääntä
- Digieriarvoisuus huomioitava
- Saavutettavuus eri käyttäjäryhmille vaatii monitahoista viestintää

Sudenkuoppia

- Kysymyksenasettelu ja -rajaus määrittää vastausten hyödyllisyyttä.
- Kyllästyminen kyselyihin vastaamisessa tai turhautuminen liian pitkään kyselyyn.
- Vastausten tietoturvallinen käsittely ja analyysi vaatii huolellisuutta. Tekoäly yliyleistää vastauksia tiivistelmissä ja saattaa jättää tärkeitä yksityiskohtia huomiotta.
- Tulosten yleistäminen vaikka vastaajaotos ei ole edustava.

Digitaaliset osallistumisen ja palautteen kanavat

Esimerkkejä menetelmistä

Karttapohjainen kysely

Karttapohjaisessa kyselyssä vastaajat merkitsevät suoraan kartalle ongelmakohtia, reittitarpeita tai kehittämisideoita valitun teeman mukaan (esim. kävely, pyöräily, joukkoliikenteen solmukohdat).

Menetelmä tuottaa paikkasidonnaista ja helposti visualisoitavaa tietoa, joka auttaa tunnistamaan alueellisia tarpeita, käyttäjäkokemuksia ja kriittisiä kehittämispisteitä strategisen suunnittelun tueksi.

Vaikuttavuus: 3

Työläys: 3

Pikabarometrit

Nopeat ja kevyet mielipidemittarit, joilla kerätään välitöntä näkemystä ajankohtaisista kysymyksistä, kuten prioriteettien suunnasta tai valittujen linjausten hyväksyttävyydestä.

Menetelmä soveltuu erityisesti nopeaan tilannekuvaan, nousevien teemojen ja signaalien tunnistamiseen sekä trendien seurantaan suunnitteluprosessin aikana.

Pikabarometrit on tarkoitettu suuntaa antavan palautteen keruuseen, eivät syvälliseen analyysiin. Tulosten yleistämisessä on oltava varovainen.

Vaikuttavuus: 2

Työläys: 1

Aihekohtainen osallistumissivu tai -alusta

Selkeästi rajatun teeman (esim. pyöräilyn pääreitit, solmukohdat, esteettömyys, palvelutasot 2040) ympärille rakennettu osallistumissivu tai -alusta, jossa hyödynnetään useita keruumenetelmiä, kuten kyselyitä, karttamerkintöjä, kommentointia ja tarinankeruuta.

Kokonaisuus voi olla määräaikainen (2–6 viikkoa) tai jatkua pidempään valmisteleavan työn ajan. Menetelmä lisää näkyvyyttä ja aktivoi osallistumista selkeän teeman avulla, tuottaen monipuolista ja strategiseen tarkasteluun soveltuvaa laadullista aineistoa paremmin kuin yleiset palautekanavat.

Vaikuttavuus: 4

Työläys: 4

Lisälukemista

- ▶ **Ohjeita osallistamiseen (THL)**
Yleisopas kaikille osallistavien prosessien suunnittelijoille, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien huomioimisesta. [Ohjeita osallistamiseen – THL](#)
- ▶ **Osallisuus ja kuntalaisten osallistumisen edistäminen (Kuntaliitto)**
Yleiskuva osallisuuden rakenteista, keinoista ja osallisuuden johtamisesta kunnissa. Tarjoaa viitekehyksen liikennejärjestelmätöön kytkemiseksi kunnan osallisuusrakenteisiin. [Kuntalaisten osallisuuden edistäminen – Kuntaliitto](#)
- ▶ **Vuorovaikutteiset ja osallistavat menetelmät liikennejärjestelmä- ja liikennesuunnittelussa (Varsinais-Suomen liitto, 2017)**
Kartoitus osallistamisen menetelmistä nimenomaan liikennesuunnittelussa. [Lusenius, 2017 – Selvitys vuorovaikutteisista menetelmistä \(pdf\)](#)
- ▶ **Palvelumuotoilun opas (Helsingin kaupunki)**
Verkkosivusto palveluiden asiakaslähtöisen kehittämisen ohjeiden ja parhaiden käytäntöjen jakamiseen. [Palvelumuotoilun opas](#)
- ▶ **Palvelumuotoilun menetelmiä ja työkaluja arkeen (3AMK, 2021)**
Opas, joka sisältää paljon esimerkkejä erilaisista menetelmistä. [Ahonen, Iloranta, 2021 – Palvelumuotoilun menetelmiä ja työkaluja arkeen \(pdf\)](#)
- ▶ **[Participatory design: a systematic review and insights for future practice \(2025\)](#)**